

22.8.13

123b (מלוה כיון דנקיט שטרא כמאן דגביה דמיא קמ"ל) → 124b (תנו רבנן הבכור נוטל פי שנים)

1. נפש פי תחטא ומעלה מעל בה' וקחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו: ויקרא פרק ה פסוק כא
 2. כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו כי הוא ראשית אנו לו משפט הבכרה: דברים כא, ז

תוספתא מסכת בבא בתרא (ליברמן) פרק ז הלכה ד-ו

אין הבכור נוטל פי שנים בשבח שהשיחו נכסים לאחר מיתת אביהן ר' אב' אומ' אני הבכור נוטל פי שנים בשבח שהשיחו נכסים לאחר מיתת אביהן שאף שלו השביח בשלהן כיצד היתה לו בהמה מוחכרת ומושכרת אצל אחרים ופרה רועה באפר הבכור נוטל פי שנים ואין נוטל פי שנים בזרוע ובלחיים ובקיבה ר' אב' כל דבר שלא פילפלו בו יתומין לאחר מיתת אביהן הבכור נוטל פי שנים וחכמים א' אין נוטל פי שנים אלא בכל אשר ימצא לו אבל בנה בניין טעע נטיעות הכל שוין שנוטל פי שנים כיצד נוטל פי שנים ירשו שטרי חוב הבכור נוטל פי שנים יצאו עליו שטרי חוב נתן פי שנים ואם אמ' אי אפשי שלא ליטול ושלא ליתן הרשות בידו כיצד אין נוטל בראוי כבמוחזק מת אביו בחיי אביו נוטל פי שנים מנכסי אביו ואין נוטל פי שנים מנכסי אבי אביו ואם היה אביו בכור אף הוא נוטל פי שנים מנכסי אבי אביו

I Parameters of בכור getting double portion

a בכור collects double portion of ברייתא

i זרוע לחיים וקיבה מתנ"כ

1 Case: where animal was נשחט during father's life, but מתנ"כ weren't yet given –

(a) Based on: notion that מתנות that haven't yet been given are considered given

(b) Thereby: avoiding concern of בראוי אין הבכור נוטל בראוי (it's considered אביו)

ii ממון בעלים owned by father as per דרשה ר"ה"ג on v. 1 – מעלה מעל בה' – קדק"ל which are בעלים

iii Self-generated appreciation after death of father

1 Example: if father left them a cow that was leased (profit-sharing or outright) to another,

(a) Or: was grazing in marshlands (with access to food)

(i) Note: comparison of מוחכרת/מושכרת to באפר רועה באפר teaches that

1. Just as: רועה באפר doesn't cost the owners anything

2. Similarly: leased out doesn't cost anything – the heirs don't have to pay for its food

(ii) And: it gave birth – בכור gets פי שנים

(iii) But: if they built houses with it or planted vineyards- doesn't get פי שנים

iv Author of ברייתא – must be רבי (רבנן) as per תוספתא (above)

1 Sources:

(a) דבנן v. 2 – לתת לו – it's a מתנה, which takes no effect until it reaches the recipient's hand

(i) דבי interprets לתת לו that it is considered a gift, which he may refuse (as per תוספתא)

(b) דבי v. 2 – פי שנים – compares regular portion with חלק בכורה – has rights before receiving it

(i) דבנן interpret פי שנים to consolidate both portions on one contiguous location (of land)

2 Note (ר"פ): they agree if the שבח was fully organic – e.g. a tree that became stronger;

(a) But: disagreement in case of a change – e.g. date flowers began giving fruit

(i) דבי considers it an organic change → בכור gets double

(ii) דבנן consider it to be something new → פי שנים no

v Final ruling:

1 ר' חייא – either position is valid

(a) Reason: he is in doubt if הלכה follows רבי against his colleagues or just against a single colleague

2 דב מחביריו ורבי's position is rejected – he is sure that רבי מחביריו and not מחביריו

3 הלכה כרבי ואפילו מחביריו רבי's position is valid – he maintains that רבי מחביריו

4 דבא prohibited to rule like רבי but, once done, it is valid (he reads that they were רבנן)

vi Additions to ספרי (on v. 2)

1 ר"נ: as per רבי בכור – פי שנים gets for appreciation that happened (on its own) after death of father

2 רמי בר חמא: as per רבנן בכור – פי שנים doesn't get, even for appreciation that happened on its own

vii שמואל: a בכור does not get פי שנים of a debt owed to father (paid after his death)

1 Question: who does this follow

(a) If: רבנן – this is obvious; even appreciation of something that he already owned isn't included...

(b) If: רבי: should allow, else statement in תוספתא about collecting פי שנים from שט"ח has no authority

(i) Answer: רבנן; had to also state vis-à-vis מלוה קמ"ל; מלוה קמ"ל that a debt that stands to be collected is considered already paid – קמ"ל